



Deze nota betreft het thema 'vernieuwend besturen'

Een snel veranderende maatschappij en het effect van klimaatverandering op ons watersysteem vragen om proactief bestuur. Als dienstverlenende organisatie werkt Rijnland klantgericht, waarbij Rijnland staat voor het verminderen van regels en het scheppen van duidelijke kaders.

D&H-besluitnota

Registratienummer: 18.041885

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden

besluit:

- 1. In te stemmen met het kwalitatieve Rijnlandse waarderingskader voor maatschappelijke initiatieven dat vorm krijgt via de driehoek 'legitimiteit – betrokkenheid – en rendement'.**
- 2. Een intern loket in te stellen voor maatschappelijke initiatieven.**
- 3. € 75.000,- uit (bestaande potjes in) de exploitatie beschikbaar te stellen voor de pilots van de maatschappelijke initiatieven.**

Context

In het WBP5 en het coalitieakkoord staat 'samen werken aan water' centraal. Dit betekent onder andere dat Rijnland de ambitie heeft om de opgaven van het waterschap meer te verbinden aan andere maatschappelijke opgaven. Het college wil de kennis, creativiteit en oplossingskracht van inwoners en bedrijven beter benutten om op die manier maatschappelijke meerwaarde te creëren.

Actieve burgers, scholen, belangengroepen en bedrijfsleven nemen steeds vaker het heft in eigen hand en ontwikkelen ideeën en activiteiten om hun leefomgeving mooier en beter te maken. Dit soort maatschappelijke initiatieven weten Rijnland steeds vaker te vinden en kloppen bij ons aan voor expertise, informatie en financiën.

Maatschappelijke initiatieven kunnen een bijdrage leveren aan de Rijnlandse opgaven, waaronder klimaatadaptatie en waterbewustwording. Dat biedt kansen voor ons, maar het is ook zoeken hoe wij ons als 'responsieve' overheid verhouden tot deze initiatieven.

Met D&H is afgesproken dat 2018 een leerjaar wordt voor maatschappelijke initiatieven. Middels casuïstiek kan geoefend worden met waarderen, komen bestuurlijke dilemma's voor het voetlicht en worden via precedentes uitgangspunten, kaders en richtlijnen ontwikkeld. De casussen die we in ieder geval gebruiken zijn Singelpark Gouda, groen/blauwe schoolpleinen, baggerinitiatieven particulieren en waterplein Velsen. Dit lijstje kan verder aangevuld worden op basis van actuele ontwikkelingen/initiatieven.

Inmiddels is door middel van de casuïstiek en een rondje 'gluren bij de burens' het waarderingskader aangescherpt en komt er meer zicht op wat nodig is om te experimenteren en te leren.

Argumenten

1.1 Het waarderingskader heeft een kwalitatief karakter

Rijnland waardeert maatschappelijke initiatieven op een kwalitatieve manier, zie bijlage 1. Het waarderingskader is uitdrukkelijk niet bedoeld als zwart/wit kader, maar als hulpmiddel om met initiatiefnemers het juiste gesprek te voeren, om verschillende dimensies van een initiatief te belichten en om een integrale afweging te maken. Als hulpmiddel zijn richtlijnen opgenomen: welke aspecten waarderen we in beginsel positief of negatief. Een bijdrage aan onze kerntaken, waterbewustzijn, klimaatadaptatie en initiatieven die meerdere belangen dienen en brede betrokkenheid hebben, worden positief beoordeeld.

1.2 Maatschappelijke initiatieven kunnen bijdragen aan onze taken

Aansluiten bij maatschappelijke initiatieven betekent aansluiten bij de wensen, de belevingswereld, de energie en het ondernemerschap van buiten. Initiatieven richten zich over het algemeen op het mooier en beter maken van de leefomgeving. De Rijnlandse belangen kunnen daaraan gekoppeld worden en zo ontstaat maatschappelijke meerwaarde.

De casuïstiek en andere waterschappen leren ons dat maatschappelijke initiatieven kansen bieden voor waterbewustzijn, klimaatadaptatie, imago en zichtbaarheid. Daarnaast dragen vergroening, ontharding, afkoppelen etc. ook bij aan onze taken. Niet alle voorliggende casuïstiek is dicht te rekenen via een business case, maar in stedelijk gebied (met concurrerende ruimte vragende functies) telt iedere druppel. De Rijnlandse beleidsregels voor demping/toename verharding bestaan sinds 2000. Dat betekent dat veel verhard oppervlak is aangelegd, zonder dat hiervoor ooit gecompenseerd is. Vergroening, ontharding, afkoppelen etc. zorgen ervoor dat minder water afgevoerd hoeft te worden, zowel via het watersysteem of de zuivering.

2.1 Maatschappelijke initiatieven in beeld brengen en medewerkers op weg helpen

Maatschappelijke initiatieven komen overal in de organisatie bij medewerkers / bestuur binnen. Het lijkt erop dat we nu slechts een deel ervan in beeld hebben. Door middel van een intern loket kunnen we makkelijker bijhouden hoeveel en wat voor soort maatschappelijke initiatieven waar in de organisatie binnenkomen. Met behulp van het waarderingskader kunnen we medewerkers helpen om vragen/ initiatieven beantwoord en eventueel belegd te krijgen én kunnen we ervaren/leren. Dilemma's kunnen worden voorgelegd aan D&H.

2.2. Pilotfase maatschappelijke initiatieven wordt opgepakt binnen de bestaande formatie

Voor 2018 spenderen we 1 FTE aan het onderwerp maatschappelijke initiatieven. Deze uren zijn gevonden binnen de bestaande formatie. (Let wel: de initiatieven kloppen aan bij Rijnland, ze 'zwerven' vaak door de organisatie en we zijn hier tijd mee kwijt, of we hier nu wel/ niet specifiek FTE voor labelen).

In het pilotjaar ontwikkelen we een beeld van hoeveel FTE dik/dun dit Rijnland kan gaan kosten. Van andere waterschappen/overheden leren we dat als je het thema maatschappelijke initiatieven serieus wilt oppakken het substantieel tijd kost, orde van grootte 3 tot 5 FTE.

3.1 Initiatieven zijn op zoek naar expertise, informatie en financiën

Vanuit de casuïstiek en van andere waterschappen zien we dat burgers/partijen met veel energie aan de slag zijn om hun leefomgeving te verduurzamen en te vergroenen. Zij hebben echter ook vaak behoefte aan praktische ondersteuning, informatie en medefinanciering. Dat laatste omdat ze zelf vaak beperkt financiële middelen hebben om het initiatief te realiseren en omdat het andere partijen kan motiveren om zich bij een initiatief aan te sluiten (vliegwielerwerking).

3.2 Maatschappelijke initiatieven verkennend ondersteunen

D&H heeft aangegeven dat faciliteren vorm kan krijgen door inbreng van expertise, het ontsluiten van informatie, openstaan voor andersoortige oplossingen, aanpassen van onze programmering etc. Daarnaast heeft D&H de wens uitgesproken dat er geen aparte subsidiepot komt voor maatschappelijke initiatieven, waarbij het gebruik van bestaande 'potjes' niet uitgesloten wordt.

Vanuit de exploitatiegelden zijn financiën gevonden om in de pilotfase bij te dragen aan maatschappelijke initiatieven. Op die manier kunnen we leren, oefenen en ervaren hoe het voor ons werkt en wat het oplevert als we maatschappelijke initiatieven steunen.

3.3 Uiteenlopende pilots, spreiding over portefeuilles en gebied

Voorstel is om de financiën te spreiden over verschillende pilots, het gebied en portefeuilles. Het voornemen is om maximaal vijf groen/blauwe schoolpleinen te ondersteunen met expertise, informatie en financiën met een plafondbedrag van € 10.000,- per school. Daarnaast gaan we met Singelpark Gouda verder in gesprek of we daadwerkelijk iets kunnen betekenen voor het deelproject Houtmanplantsoen (Volmolenduikers) en projecten die gericht zijn op vergroenen, biodiversiteit en waterkwaliteit. Daarnaast is de verwachting dat door middel van een intern loket nog meer vragen binnenkomen die kansen bieden voor Rijnland.

Risico's

1.1 Kwalitatief kader is vaag en biedt (te) veel vrijheid

De intentie van het kwalitatieve waarderingskader is dat het op hoofdlijnen is en daarmee minder rigide. Hierdoor ontstaat ruimte voor maatwerk en onconventionele oplossingen. D&H kan echter wel sturen op de bedoeling en het proces. Dat past binnen vernieuwend besturen en het gedachtegoed van de netwerkende/responsieve overheid.

2.1 Maatschappelijke initiatieven kosten in 2018 meer tijd/FTE dan aanvankelijk gedacht

Het is een pilot en we hebben nog niet volledig in beeld hoeveel maatschappelijke initiatieven bij Rijnland binnenkomen. Het kan zijn dat we met de huidige FTE niet genoeg tijd hebben om alle initiatieven te antwoorden/beleggen. Echter, dat is niet het doel van het pilotjaar. In 2018 willen we (binnen de beschikbare 1 FTE) experimenteren om zicht te krijgen op wat het ons kan opleveren. Op basis daarvan volgt een evaluatie en wordt eind 2018 / begin 2019 aan D&H een besluit voorgelegd hoe we hiermee verder gaan. E.e.a. kan dan ook meegenomen worden in het MJP en SPP.

3.1 Verantwoordelijkheden overlappen: zijn gemeenten, particulieren niet aan zet?

Het werken aan maatschappelijke initiatieven raakt aan de spanning van de tweebenige overheid: aan de ene kant wil/moet Rijnland een rechtmatige overheid zijn die het belastinggeld met wijsheid uitgeeft en partijen daarin gelijk behandelt. Tegelijk is het zaak om de flexibiliteit te hebben om op maatschappelijke initiatieven in te kunnen spelen, maatwerk te leveren en te herkennen wanneer kansen en functies gekoppeld kunnen worden.

Vanuit de casuïstiek en van andere waterschappen leren we dat het bij het steunen van maatschappelijke initiatieven soms zoeken is hoe de waterschapstaken en gemeentelijke taken zich tot elkaar verhouden. Het is goed om hierop scherp te zijn en hierover met

gemeenten (en andere partners) in gesprek te blijven. Daarnaast leren we van andere waterschappen en onze eigen 'recreatie-subsidie', dat steun aan initiatieven vaak vliegwielerwerking kan hebben richting andere potentieel steunende partijen.

Het is positief dat burgers/partijen Rijnland als waterexpert en vanuit onze profilering als 'samenwerkingspartij' steeds beter weten te vinden op onderwerpen als klimaatadaptatie, verstedelijking en bodemdaling. Dat is mede te danken aan de uitstraling van het bestuur, de watertafels, de communicatiecampagnes etc. Het ondersteunen van maatschappelijke initiatieven biedt kansen om onze rol op deze thema's te verzilveren.

Bijlage 1 - Hoe waardeert Rijnland een maatschappelijk initiatief?

Versie 9 april 2018

Rijnland waardeert maatschappelijke initiatieven op een kwalitatieve manier. Het waarderingskader is uitdrukkelijk niet bedoeld als zwart/wit kader, maar als hulpmiddel om de juiste vragen te stellen, om verschillende dimensies van een initiatief te belichten en om een integrale afweging te kunnen maken.

Stap 1 - Verken de legitimiteit: wat maakt het verschil?

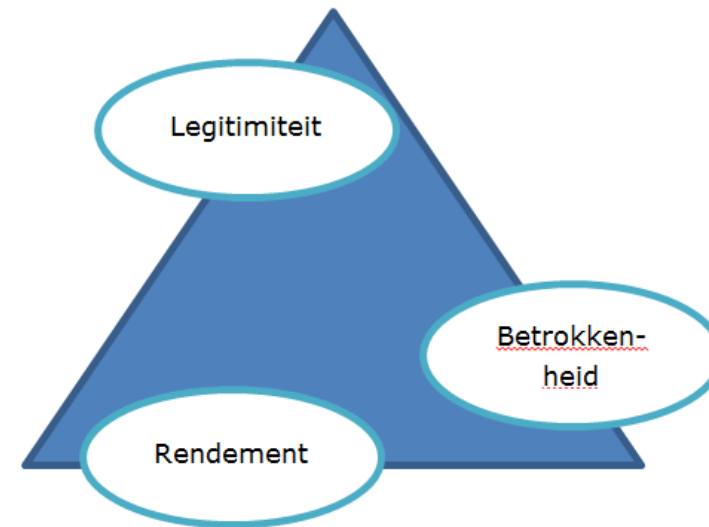
- Toegevoegde voor samenleving?
- Meerdere of slecht 1 belang / beleidsveld?
- Bijdrage aan doelen/taken van Rijnland – WBP5 en coalitieakkoord?
- Wie is verantwoordelijk: waterschap, gemeente, particulier of grijs gebied?
- Welke activiteiten worden ondernomen die niemand anders onderneemt?

Positief

- + Link met onze kerntaken en bijbehorende opgaven
- + Onconventionele, maar reële oplossingen
- + Klimaatadaptatie in stedelijk gebied
- + Water verbinden aan andere beleidsterreinen/belangen
- + Bijdrage aan waterbewustzijn en imago

Negatief

- Bijdrage aan primaire kerntaak andere partij
- Geen (afgeleide) link met kerntaken



Stap 2 - Verken de betrokkenheid: van wie en voor wie is dit project?

- Van wie is het initiatief? Waaruit blijkt eigenaarschap?
- Waarom zouden wij als waterschap eigenaar moeten zijn?
- Wie zouden er nog meer eigenaar moeten zijn?
- Hoe kunnen mensen betrokkenheid vorm geven?
- Verwachting waterschap?

Positief:

- + Brede betrokkenheid bij initiatief
- + Olievlekwerking
- + Stimulering (we nemen het initiatief niet over)

Negatief

- Eén is geen: we steunen geen individuen
- Rijnland is volledig aan zet: menskracht, expertise, financiële middelen

Stap 3 – Verken het rendement: waar slaat de winst neer?

- Welke maatschappelijke en Rijnlandse besparingen/ waarden realiseert de onderneming?
- Waarom en hoeveel moet de samenleving hiervoor betalen?
- Waar slaat de winst neer?
- Wie profiteert?

Positief

- + Win-win
- + Dient meerdere belangen
- + Brede doelgroep heeft profijt (ook oog voor de 'zwakkeren' in de samenleving)

Negatief

- Winst slaat neer bij één individu/ één partij

Bijlage 2 – Casuïstiek

Twee casussen zijn al verder uitgewerkt: Singelpark Gouda en groen/blauwe schoolpleinen. De overige casussen komen in een later stadium bij D&H terug.

Casus 1: Singelpark Gouda

Waardering - samenvatting

Singelpark Gouda lijkt een interessant initiatief voor Rijnland om in te participeren. Het biedt kansen voor ons om onze eigen opgaven - verbetering van de afwatering, klimaatadaptatie, waterbewustzijn - te verbinden aan andere belangen, zoals recreatie, beleving, biodiversiteit en gezondheid. Ze hebben een brede achterban en brede doelgroep die ervan kan profiteren.

Legitimiteit: wat maakt het verschil?

Singelpark Gouda is een initiatief van een enthousiaste groep bewoners van Gouda. Hun streven is om een doorlopend singelpark rondom de Goudse binnenstad te realiseren. Het doel is het versterken van de stadsnatuur met oog voor cultuurhistorische kenmerken rondom de singels van de stad. Singelpark Gouda is gericht op recreatie, beleving, versterken van groen- en waterbewustzijn, biodiversiteit, een mooie stad.

Singelpark Gouda krijgt vorm aan de hand van concrete deelprojecten. Het Houtmanplantsoen springt er voor Rijnland uit. Hier hebben we zelf ook een opgave (Volmolenduikers). Dit is een complexe opgave (nationaal monument, mogelijk archeologische ondergrond en relatief weinig animo bij de gemeente), maar biedt kansen om problematische duikers te vervangen door open water.

De toegevoegde waarde voor Rijnland zit hem daarnaast in het zichtbaar kunnen bijdragen aan een klimaat robuuste inrichting van het stedelijk gebied, verbeterde afvoermogelijkheden, kansen voor waterkwaliteit, -beleving en -bewustwording.

Betrokkenheid: van wie en voor wie is het project?

Voor Rijnland is van belang dat Singelpark Gouda een breed netwerk in de stad heeft. Ze gaan letterlijk langs de deuren en steken met hun achterban zelf de handen uit de mouwen. Het is Singelpark Gouda gelukt om sponsors, media, politiek, woningcorporaties voor zich te winnen en aan te sluiten bij plannen en belangen. De verwachting van het waterschap: expertise en tijd, financiën, lobby/stem/invloed richting andere partijen, zoals de gemeente, andersoortige oplossingen.

Rendement: waar slaat de winst neer? Wie profiteren?

Singelpark Gouda kan meerdere belangen dienen, zie legitimiteit, en creëert maatschappelijke meerwaarde. Bewoners, gemeente, waterschap, woningcorporaties en belangenorganisaties kunnen hiervan profiteren.

Casus 2: groen/blauwe schoolpleinen

Waardering – samenvatting

Groen/ blauwe schoolpleinen bieden kansen voor Rijnland om kinderen en ouders water/klimaatbewust te maken en om in het stedelijk gebied een zichtbare bijdrage te leveren aan een klimaat robuuste openbare ruimte. Kinderen en ouders zijn vanuit communicatieoogpunt een interessante brede doelgroep voor Rijnland. Daarnaast kan een breed scala aan mensen van een dergelijk initiatief profiteren. In stedelijk gebied, met veel concurrerende ruimte vragende functie, telt bovendien iedere druppel mee om te komen tot een klimaat robuuste inrichting.

Legitimiteit: wat maakt het verschil?

Een schoolplein heeft (ook buiten schooltijden) grote betekenis als speel- en ontmoetingsplek voor kinderen, ouders en bewoners van een wijk. Een groen/blauw schoolplein kan meerdere belangen dienen: gezondheid (bewegen, concentratie, gezonde voeding), sociale cohesie (ontmoeting, minder pesten), educatie en bewustwording, biodiversiteit en klimaatbestendigheid (hittedemping, sponswerking, waterberging).

Toegevoegde waarde voor Rijnland: groen/blauwe schoolpleinen bieden een kans om kinderen en ouders water/klimaatbewust te maken en om in het stedelijk gebied een zichtbare bijdrage te leveren aan een klimaat robuuste openbare ruimte. Het is een aanvulling op de educatieve bijdrage die Rijnland al levert via lespakketten, gastlessen, rondleidingen etc. Vergroening en afkoppelen kunnen een positief effect hebben op hittestress, het opvangen van piekbuien, het waterbergend vermogen en de afstroming op het oppervlaktewater. In stedelijk gebied, met veel concurrerende ruimte vragende functie, telt bovendien iedere druppel mee om te komen tot een klimaat robuuste inrichting.

Betrokkenheid: van wie en voor wie is het project?

Groen/blauwe schoolpleinen zijn over het algemeen een initiatief van actieve/betrokken ouders, ondersteund door schoolbesturen. De kinderen, ouders en bewoners van de wijk zijn de voornaamste gebruikers. Een interessante doelgroep voor Rijnland in het kader van waterbewustwording.

Verwachting van het waterschap: informatie, expertise/planadvisering, financiën, best practises. Een groen/blauw plein kost tussen de € 50.000,- en € 100.000,-

Rendement: waar slaat de winst neer? Wie profiteren?

Groen/blauwe schoolpleinen kunnen meerdere belangen dienen, zie legitimiteit, en creëren maatschappelijke meerwaarde. Kinderen, ouders, scholen, bewoners van een wijk, gemeenten, waterschap en provincie kunnen hiervan profiteren.

Bijlage 3 - Gluren bij de burens

Veel collega waterschappen en medeoverheden proberen op e.o.a. manier aansluiting te vinden bij maatschappelijke initiatieven of deze te stimuleren. De belangrijkste leerpunten samengevat:

- Aansluiten op de wensen, de belevingswereld, de energie en het ondernemerschap van de initiatieven en netwerken. Onze belangen kunnen daaraan gekoppeld worden en zo ontstaat maatschappelijke meerwaarde. Inzetten op 'beweging' en niet op businessmodellen, NBW-opgaven, hydraulische knelpunten etc.
- Het besef dat water in het stedelijk gebied onlosmakelijk verbonden is met leefbaarheid, de openbare ruimte en de riolering.
- Het besef dat stedelijk gebied grotendeels particulier bezit is en dat samenwerking nodig is om daar iets te bereiken op gebied van klimaatadaptatie.
- Zoeken en in gesprek blijven over hoe de waterschapstaken en gemeentelijke taken zich tot elkaar verhouden.
- Positief voor imago en zichtbaarheid. Olievlekwerking.
- Bewoners het recht geven om het anders, beter, goedkoper te doen ('right to challenge')
- Het kost serieus tijd (FTE's) om initiatieven te ondersteunen, netwerken te bouwen en te benutten. Het blijkt lastig om front- en back office op elkaar aan te sluiten: hoe creëer je ruimte voor andersoortige oplossingen, meekoppelen etc.?
- Enthousiaste bewoners/ouders zijn bereid om tijd en energie te steken in initiatieven. Ook zijn ze op zoek naar ondersteuning, informatie, expertise en financiën.
- Veel stimuleringsregelingen (bijv. 25% bijdrage) met een maximum van € 5000,- tot € 15.000,-, al dan niet in subsidievorm.

Hieronder een greep uit wat andere waterschappen/overheden op het thema maatschappelijk initiatief (vaak gekoppeld aan klimaatadaptatie) ontplooiën:

- **Hoogheemraadschap van Delfland** heeft een stimuleringsregeling klimaatadaptatie, die zich o.a. specifiek richt op groen/blauwe schoolpleinen. Delfland zet in op een beweging. Via een stimuleringsregeling dragen ze 25% bij aan de kosten van klimaatbestendige maatregelen, met een maximum van €15.000,-.
<https://www.hhdelfland.nl/inwoner/klimaat-en-water/subsidie-klimaatadaptatie>
- **Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard en Waterschap Hollandse Delta** werken samen met de **gemeente Rotterdam** aan **Water Sensitive Rotterdam**. Dit is een netwerk organisatie waar bewoners, creatieven, professionals en ondernemers in de stad samenwerken aan waterrobuuste inrichting. <http://www.watersensitiverotterdam.nl/>
- **Waternet** netwerkt samen met andere organisaties in **Rainproof Amsterdam**. Onder het mom van 'iedere druppel telt' wordt geprobeerd om via een beweging de stad Amsterdam regenbestendig te maken. <https://www.rainproof.nl/>
- Bij **Right to challenge** kunnen bewoners taken van gemeenten overnemen als zij denken het slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen. O.a. Gemeente

Haarlemmermeer, Rotterdam, Amsterdam, Eindhoven, Den Haag en Groningen werken hiermee. <https://www.righttochallenge.nl/>

- **Provincie Zuid-Holland** bezint zich op een financiële regeling voor groen/blauwe schoolpleinen. Onderzocht wordt of deze in samenwerking met waterschappen en het Prins Bernard Cultuurfonds kan worden ontwikkeld. Idee is dat een groen/blauw schoolplein meerdere belangen kan dienen: gezondheid (bewegen, concentratie, gezonde voeding), sociale cohesie (ontmoeting, minder pesten), educatie, hittedemping, sponswerking, groen/water/klimaatbewustwording en biodiversiteit.
- **Waterschap de Dommel** nodigt initiatiefnemers uit om hun idee met de Dommel te delen. Eventueel heeft het waterschap daar expertise, exposure of een financiële bijdrage voor over. Ze vermelden geen subsidievoorwaarden, maar hebben een interne proces/beslisboom om te toetsen of initiatieven wel/niet passen. <https://www.dommel.nl/algemeen/belastingen/laten-we-het-samen-doen.html>
- **De 4 Brabantse waterschappen** en het **Prins Bernhard Cultuurfonds** en **de Provincie Brabant** hebben het buurtnatuur- en buurtwaterfonds. Hiermee richten ze zich op o.a. groen/blauwe schoolpleinen en andere water/natuur initiatieven. <https://www.dommel.nl/nieuws/2018/01/brabantse-schoolpleinen-kleuren-groen.html>
<https://www.cultuurfonds.nl/fonds/buurnatuur-en-buurtwaterfonds-noord-brabant>
- **Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden** heeft de regeling Blauwe Bewonersinitiatieven en subsidieert projecten die het waterbewustzijn en duurzaam waterbeheer vergroten. <https://www.hdsr.nl/werk/subsidieregeling/>
- **Waterschap Rivierenland** heeft een subsidieregeling klimaatactief <https://www.waterschaprivierenland.nl/common/regelen-en-aanvragen/subsidies/subsidieregeling-klimaatactief.html>
- **Waterschap AA en Maas** werkt aan 'Samen anders doen met water en groen!' <https://www.aaenmaas.nl/pagina/over-aa-en-maas/beleid/subsidie-voor-klimaatbestendige-maatregelen.html>
- **Waterschap Drents Overijsselse Delta** heeft een klimaatsubsidie voor gezamenlijke initiatieven. <https://www.wdodelta.nl/@23858/klimaatsubsidie/>